

Sygn. akt III AUa 1698/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 lipca 2013 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Bożena Grubba
Sędziowie:	SSA Barbara Mazur SSO del. Alicja Podlewska (spr.)
Protokolant:	Angelika Judka

po rozpoznaniu w dniu 5 lipca 2013 r. w Gdańsku

sprawy J. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VIII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 9 sierpnia 2012 r., sygn. akt VIII U 2114/11

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. na rzecz ubezpieczonego J. M. kwotę 120,00 (sto dwadzieścia 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sygn. akt III AUa 1698/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 27 października 2011r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił przyznania ubezpieczonemu J. M. prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach, bowiem nie udowodnił on okresu 15 lat pracy w szczególnych warunkach oraz przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego i nie złożył wniosku o przekazanie zgromadzonych tam środków na dochody budżetu państwa.

Decyzją z dnia 17 listopada 2011 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach wobec nieudowodnienia okresu 15 lat pracy w szczególnych warunkach, a jedynie 3 lat i 10 miesięcy.

W odwołaniu, potraktowanym przez Sąd Okręgowy, jako odwołanie od obydwu powyższych decyzji, ubezpieczony J. M. domagał się uwzględnienia jako pracy w warunkach szczególnych okresów zatrudnienia od 6 listopada 1985 roku do 3 lipca 1991 roku oraz od 4 lipca 1991 roku do 31 grudnia 1998 roku, na stanowisku montera konstrukcji stalowych.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany organ rentowy wniósł o jego oddalenie, w całości podtrzymując stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Gdańsku VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 9 sierpnia 2012r. wydanym w sprawie 2114/11 oddalił odwołanie od decyzji z dnia 27 października 2011 roku (pkt 1), zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 17 listopada 2011 r. w ten sposób, że przyznał J. M. prawo do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach począwszy od dnia 09 listopada 2011 r.(pkt 2) oraz ustalił, że pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej dla wydania decyzji w sprawie (pkt 3).

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach.

J. M., ur. (...), w dniu 26 września 2011 r. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wniosek o przyznanie prawa do emerytury. W pkt II ppkt 2 powyższego wniosku ubezpieczony zaznaczył, iż jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego, natomiast w ppkt 3, iż nie wnosi o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w OFE, za pośrednictwem ZUS, na dochody budżetu państwa.

Ubezpieczony nie pozostaje w stosunku pracy.

W toku postępowania przed organem rentowym ubezpieczony udowodnił 29 lat, 2 miesiące i 29 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 3 lata i 10 miesięcy pracy w szczególnych warunkach.

Decyzją z dnia 27 października 2011 roku organ rentowy odmówił ubezpieczonemu prawa do emerytury wobec nieudowodnienia wymaganego 15 letniego okresu pracy w szczególnych warunkach oraz niezłożenia wniosku o przekazanie zgromadzonych w OFE środków na dochody budżetu państwa.

Ponowny wniosek o przyznanie prawa do emerytury ubezpieczony złożył w ZUS Oddział w G.w dniu 9 listopada 2011 roku. W powyższym wniosku ubezpieczony oświadczył, iż wnosi o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w OFE, za pośrednictwem ZUS, na dochody budżetu państwa (pkt II, ppkt 3).

Decyzją z dnia 17 listopada 2011 roku organ rentowy odmówił przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach, z uwagi na fakt, iż ubezpieczony nie wykazał okresu 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W toku postępowania sądowego organ rentowy uznał za pracę wykonywaną w warunkach szczególnych okresy zatrudnienia od 1 stycznia 1982 roku do 31 października 1985 roku, od 6 listopada 1985 roku do 31 sierpnia 1989 roku oraz od 12 listopada 1989 roku do 3 lipca 1991 roku, tj. łącznie 9 lat, 3 miesiące i 17 dni.

Do okresu pracy w szczególnych warunkach organ rentowy nie uwzględnił okresu zatrudnienia ubezpieczonego od 4 lipca 1991 roku do 31 grudnia 1998 roku.

W okresie od 4 lipca 1991 roku do 31 grudnia 1998 roku ubezpieczony był zatrudniony, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, w (...) Sp. z o.o. w W., na stanowisku montera urządzeń konstrukcji metalowych. Przedsiębiorstwo świadczyło usługi ciepłownicze w zakresie remontu kotłów, elektrofiltrów, przewodów kominowych. Na terenie elektrociepłowni usytuowana była kotłownia i maszynownia. Kotłownia to pomieszczenie o wysokiej konstrukcji ścian, tj. ok. 60 metrów, w której umieszczone były kominy i wszystkie urządzenia związane z wydalaniem spalin z kotła przez komin. Ubezpieczony pracował w kotłowni, na wysokości, gdzie prowadził remonty kominów, elektrofiltrów, wszystkich urządzeń doprowadzanych do komina. Komin miał wysokość ok. 40 metrów. Wszystkie ciągi były wykonywane w metalu. Praca ubezpieczonego polegała na demontażu i montażu kotłów wysokopiętnych

i elektrofiltrów. Ubezpieczony budował specjalne konstrukcje metalowe, które podnosiły się w miarę budowy kotła i osiągały wysokość do 40 metrów.

Ubezpieczony w okresie od 4 lipca 1991 roku do 31 grudnia 1998 roku wykonywał te same czynności, które wykonywał w okresach uznanych przez organ rentowy (w toku postępowania sądowego) za pracę w warunkach szczególnych od 6 listopada 1985 roku do 31 sierpnia 1989 roku oraz od 12 listopada 1989 roku do 3 lipca 1991 roku, będąc zatrudnionym w Przedsiębiorstwie (...) w W., następnie (...) S.A. we W..

Sąd Okręgowy wyjaśnił, iż stan faktyczny ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach ZUS, których wiarygodności oraz autentyczności nie kwestionowała żadna ze stron procesu. Sąd również nie znalazł podstaw do kwestionowania ich wiarygodności z urzędu. Przedłożone w toku postępowania sądowego akta osobowe ubezpieczonego (k. 38 – koperta) Sąd uznał za wiarygodne, niemniej nie wyjaśniały one, w jego ocenie, okoliczności spornych, bowiem dotyczą okresu pracy ubezpieczonego uwzględnionego przez organ rentowy do okresu pracy w warunkach szczególnych, tj. okresu zatrudnienia od 6 listopada 1985 roku do 3 lipca 1991 roku. Sąd Okręgowy uznał za wiarygodne zeznania przesłuchanych w sprawie świadków S. K. oraz zeznania ubezpieczonego przesłuchanego w charakterze strony. Sąd zważył, iż zeznania ubezpieczonego były zgodne z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym, w tym z treścią świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach z dnia 4 marca 2004 roku.

Sąd Okręgowy stwierdził, iż odwołanie J. M. należało uwzględnić. Ubezpieczony domagał się ustalenia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Podstawą takiego żądania jest art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 nr 153, poz. 1227 ze zm.). Przepis art. 184 tej ustawy stanowi szczególne uregulowanie, znajduje bowiem zastosowanie w stosunku do osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r., które zasadnicze, wskazane w nim warunki nabycia prawa do świadczenia, spełniły już w dacie wejścia ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a więc na dzień 1 stycznia 1999r. i gwarantuje osobom tym możliwość nabycia prawa do świadczenia na dotychczasowych warunkach. Stosownie do jego treści, ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Emerytura, o której mowa w tym przepisie przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem.

Zgodnie z art. 27 ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. przysługuje emerytura, jeżeli osiągnęli wiek emerytalny wynoszący co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn, a nadto mają okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn.

Nadto, zgodnie z art. 32 ust. 1 i 4 tej ustawy, ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. będącym pracownikami zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 (ust.1), gdzie wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w ust. 1, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia (ust. 2).

Przepisami dotychczasowymi, do których odsyła ustawa o emeryturach i rentach z FUS jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983r. nr 8, poz. 43 ze zm.).

Stosownie do treści § 3 tego rozporządzenia, za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury uważa się okres wynoszący 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia. Natomiast w myśl § 4 ust. 1 i 2 ww. rozporządzenia, pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 60 lat dla mężczyzn,
- ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w cytowanym rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy (§ 2 ust. 1 rozporządzenia).

Przepis §2 rozporządzenia stanowi dalej, iż okresy pracy w szczególnych warunkach stwierdza zakład pracy na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według stosownego wzoru lub w świadectwie pracy.

Sąd Okręgowy podkreślił, że wskazanego wyżej ograniczenia dowodowego, dotyczącego ustalania okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, nie stosuje się w postępowaniu odwoławczym przed okręgowymi sądami pracy i ubezpieczeń społecznych. Ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 20, poz. 85 ze zm.), nakazująca stosowanie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych przepisy Kodeksu postępowania cywilnego (art. 1 ust. 3 wym. ustawy), nie zawiera ograniczeń dowodowych.

Sąd I instancji stwierdził, iż bezspornym jest, iż ubezpieczony ukończył 60 lat, udokumentował okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze powyżej 25 lat oraz nie pozostaje w stosunku pracy.

Sąd Okręgowy zważył, iż dopiero w dniu 9 listopada 2011 roku ubezpieczony wniósł o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w OFE, za pośrednictwem ZUS, na dochody budżetu państwa (pkt II, ppkt 3 wniosku o emeryturę). W świetle powyższego Sąd uznał, iż wydana w sprawie decyzja organu rentowego z dnia 27 października 2011 roku była w pełni zasadna, w związku z czym odwołanie wnioskodawcy jako bezzasadne, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. i powołanych przepisów, w pkt 1 wyroku, podlegało oddaleniu.

Z uwagi na fakt, iż organ rentowy zakwestionował posiadanie przez ubezpieczonego wymaganego 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych, Sąd Okręgowy uznał za zasadne ustalić charakter pracy ubezpieczonego w spornym okresie, tj. od 4 lipca 1991 roku do 31 grudnia 1998 roku.

Sąd I instancji wyjaśnił, iż prawo do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach przysługuje wówczas, gdy ubiegający się o prawo wykonywał prace w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku. Decydujące znaczenie ma zatem rodzaj i wymiar wykonywanej pracy, a nie przedłożenie odpowiedniego świadectwa pracy w szczególnych warunkach, ze wskazaniem stanowiska pracy określonego w wykazie prac w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego. Jak zauważył Sąd Najwyższy - określanie dla celów emerytalnych stanowisk pracy jako „pracy wykonywanej w szczególnych warunkach” w rozumieniu wykazów stanowiących załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) nie należy do kompetencji pracodawcy (vide: wyrok z dnia 22 czerwca 2005r., sygn. akt I UK 351/04, OSNP 2006/5-6/90).

W sądowym postępowaniu odwoławczym okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze mogą być ustalane także innymi środkami dowodowymi niż dowód z zaświadczenia zakładu pracy. Nie jest zatem przeszkodą dla dokonania takich ustaleń brak świadectwa pracy w warunkach szczególnych wystawionego przez pracodawcę. Jednakże decydujące znaczenie ma rodzaj i wymiar wykonywanej pracy, a nieprzedłożone świadectwo

pracy w szczególnych warunkach, określające stanowisko pracy, ponieważ o zaliczeniu danego rodzaju pracy do wykonywanej w szczególnych warunkach decyduje nie nazwa zajmowanego stanowiska, ale charakter wykonywanych czynności.

Sąd Okręgowy zważył, iż ubezpieczony legitymuje się świadectwem wykonywania prac w warunkach szczególnych wystawionym przez syndyka masy upadłości, którego pozwany nie uwzględnił (k. 43 akt ubezpieczeniowych). Pozwany wskazał, iż brak jest przedmiotowego świadectwa w aktach osobowych ubezpieczonego, natomiast świadectwo pracy z dnia 30 listopada 2002 roku (k. 23 akt ubezpieczeniowych) nie zawiera adnotacji o wykonywaniu pracy w warunkach szczególnych.

Przeprowadzone postępowanie dowodowe potwierdziło zdaniem Sądu Okręgowego, że okresem zatrudnienia ubezpieczonego, wykonywanym w szczególnych warunkach, jest również okres zatrudnienia od 4 lipca 1991 roku do 31 grudnia 1998 roku, który to okres, wraz z okresem uznanym przez pozwanego, przekracza wymagane 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W ocenie Sądu I instancji podnoszona przez ubezpieczonego okoliczność, że stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę w warunkach szczególnych, w spornym, uwzględnionym przez Sąd okresie, znalazła potwierdzenie w treści świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych z dnia 4 marca 2004 roku. Nadto, na okoliczność ustalenia charakteru zatrudnienia wnioskodawcy, Sąd dopuścił dowód z zeznań świadków. Świadkowie, współpracownicy ubezpieczonego ze spornego okresu, posiadali wiedzę na temat charakteru i rodzaju wykonywanej przez niego pracy. Świadkowie podali zakres czynności wykonywanych przez ubezpieczonego oraz opisali specyfikę jego pracy w spornym okresie. Zeznania świadków, ubezpieczonego korespondują z pozostałym materiałem dowodowym zebrany w sprawie. W związku z powyższym, Sąd I instancji zważył, iż analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, pod kątem charakteru pracy wnioskodawcy w spornym okresie, wyraźnie wskazuje, iż była to praca w warunkach szczególnych.

Sąd Okręgowy stwierdził, iż w spornym okresie od 4 lipca 1991 roku do 31 grudnia 1998 roku ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę montera urządzeń konstrukcji metalowych na wysokości, a więc wykonywał pracę w szczególnych warunkach, wymienioną w wykazie A, stanowiącym załącznik do ww. rozporządzenia, w dziale V pod poz. 5 tj. prace przy montażu konstrukcji metalowych na wysokości. Sąd I instancji wyjaśnił, że stanowisko montera urządzeń konstrukcji metalowych wskazane zostało także w załączniku nr 1 Dział V poz. 2 pkt 4 Zarządzeniu Nr 17 Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 12 sierpnia 1983 r. w sprawie określenia stanowisk pracy w resorcie górnictwa i energetyki, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, jako stanowisko pracy wykonywane w tychże warunkach. Charakter pracy ubezpieczonego w spornym okresie nie różnił się w ocenie Sądu I instancji od charakteru pracy wykonywanej w okresie od dnia 6 listopada 1985 r. do dnia 3 lipca 1991 r., który to okres pracy pozwany zaliczył do okresów pracy ubezpieczonego w szczególnych warunkach (vide: k. 59)

W tym stanie rzeczy, Sąd Okręgowy uznał, iż ubezpieczony wykazał wymagane przepisem 15 lat pracy w szczególnych warunkach, spełnia zatem warunki do przyznania mu emerytury. Emeryturę należało przyznać ubezpieczonemu od dnia złożenia wniosku z dnia 9 listopada 2011 roku, na podstawie art. 129 ust. 1 w zw. z art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej.

Wobec powyższego, na mocy przepisów przywołanych wyżej i w oparciu o art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd Okręgowy orzekł jak w pkt 2 wyroku.

Na podstawie przepisu art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w punkcie 3 wyroku, Sąd Okręgowy stwierdził, że pozwany organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, bowiem poczynienie wiążących ustaleń co do charakteru zatrudnienia ubezpieczonego w spornym okresie, mających wpływ na prawo do wnioskowanego świadczenia, nastąpiło na etapie postępowania sądowego.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł pozwany organ emerytalny zaskarżając go w części dot. pkt 2 tj. w zakresie przyznania prawa do emerytury zarzucając mu naruszenie:

1. prawa materialnego, t.j. przepisu art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze,
2. prawa procesowego, w szczególności art. 233 § 1 k.p.c poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, polegającym między innymi na niewyjaśnieniu wszystkich okoliczności niezbędnych do wydania wyroku, poprzez uwzględnienie do okresów wykonywania pracy w szczególnych warunkach okresów przebywania na urloпах bezpłatnych, w części których pracował na budowach exportowych jako monter oraz okresów pobierania zasiłków chorobowych po dniu 14 listopada 1991r.

W oparciu o powyższe zarzuty apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w części dot. pkt 2 tj. w zakresie przyznania prawa do emerytury i oddalenie odwołania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w tej zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji.

W uzasadnieniu pozwany wyjaśnił, że Sąd Okręgowy bez przeprowadzenia dowodowego uznał, że w całym spornym okresie od 04 lipca 1991 do 31 grudnia 1998 pomimo, że w tym okresie wnioskodawca przebywał na urloпах bezpłatnych - łącznie w wymiarze 1 rok 11 miesięcy i 9 dni (według załącznika). W czasie tych urloпов bezpłatnych wnioskodawca pracował na budowach exportowych przez okres 1 rok 7 miesięcy i 4 dni (wg załącznika). Pozwany wskazał, że na budowach exportowych Pan J. M. wykonywał prace jako monter, bez bliższego określenia charakteru tej pracy. Pozwany zarzucił, że Sąd I instancji nie przeprowadził żadnego postępowania na okoliczność, jakie faktycznie czynności wnioskodawca wykonywał podczas pracy na budowach exportowych. Dokumentacja z akt osobowych również nie pozwala stwierdzić, czy były to prace, o których mowa w wykazie A, dział V, poz. 2 i 5 rozporządzenia.

Zdaniem pozwanego fakt wykonywania pracy w szczególnych warunkach w części spornego okresu t.j. po wyłączeniu okresów urloпов bezpłatnych oraz okresów pracy na budowach exportowych w charakterze montera, znajduje potwierdzenie w zebranym materiale dowodowym, a mianowicie w dowodach zawartych w aktach emerytalnych, jak również w zeznaniach świadków oraz oświadczeniu wnioskodawcy.

Zatem z całego - przyjętego przez Sąd I instancji - okresu od 04 lipca 1991 do 31 grudnia 1998 tj.: 7 lat 5 miesięcy i 28 dni, w ocenie pozwanego, mając na uwadze łączny okres urloпов bezpłatnych, należy wyliczyć 1 rok 11 miesięcy i 9 dni. Różnica wynosi 5 lat 6 miesięcy i 19 dni.

Ponadto ponieważ J. M. korzystał z zasiłków chorobowych po dniu 14 listopada 1991r. w wymiarze 60 dni, według pozwanego, łącznie można uwzględnić ubezpieczonemu, jako okres pracy w szczególnych warunkach jedynie 5 lat 4 miesiące i 19 dni. Wobec powyższego wnioskodawca udowodnił (łącznie z okresem uznanym przez ZUS): 14 lat 8 miesięcy i 6 dni.

W odpowiedzi na apelację pozwanego ubezpieczony wniósł o jej oddalenie oraz o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków i dokumentów celem wykazania, iż w trakcie zatrudnienia na kontraktach zagranicznych w spornym okresie pracował w warunkach szczególnych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego okazała się bezzasadna i jako taka podlega oddaleniu.

Na wstępie wskazać należy, że celem postępowania apelacyjnego jest ponowne rozpoznanie sprawy pod względem faktycznym i prawnym, a ponieważ ocena zarzutów odnoszących się do naruszenia prawa materialnego może być dokonana jedynie na podstawie prawidłowo ustalonego stanu faktycznego sprawy, to w pierwszej kolejności rozważenia wymagają podniesione zarzuty naruszenia prawa procesowego.

Zarzut naruszenia prawa procesowego – art. 233 § 1 kpc – polegający na niewyjaśnieniu przez Sąd I instancji wszystkich niezbędnych dla rozstrzygnięcia okoliczności, a wynikający z niedostatecznej oceny materiału dowodowego, okazał się zasadny. Uszło bowiem uwadze Sąd Okręgowego, iż ubezpieczony w okresie zatrudnienia w (...) W., a następnie w (...) spółka z o.o. w W. przebywał na urloпах bezpłatnych i w trakcie tych urlopow pracował na podstawie umów o pracę za granicą, co wynikało z dokumentacji zgromadzonej w aktach osobowych (świadcstwo pracy z dnia 03 lipca 1991r. k.17, informacja z dnia 28 lutego 2002r. k. 11 – akta osobowe k. 38 a.s.). Materiał dowodowy zgromadzony w toku postępowania I instancyjnego nie dawał przy tym dostatecznych podstaw do stwierdzenia, iż również w trakcie tych kontraktów ubezpieczony wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracę w warunkach w szczególnych.

W świetle powyższego, w ocenie Sądu Apelacyjnego, zaszła potrzeba uzupełnienia materiału dowodowego na podstawie art. 381 kpc i dokonania ustaleń w przedmiocie rzeczywistego charakteru zatrudnienia ubezpieczonego na kontraktach zagranicznych i czy była to praca wykonywana stale i w pełnym wymiarze w warunkach szczególnych.

Na podstawie dokumentacji w aktach osobowych ubezpieczonego (ww. świadctwo pracy, informacja oraz umowa o pracę k. 6, załącznik do polecenia służbowego k. 14 – koperta k. 38 a.s oraz świadctwo pracy k. 1 – koperta k. 44 a.s), w aktach pozwanego (umowa o pracę z dnia 20 stycznia 1987r. k. 45-46, świadctwa pracy k. 11- 13 – akta kapitału początkowego), w aktach sprawy (umowy o pracę: z 05 grudnia 1995r. k.102-104, z 07 czerwca 1993r. k.105-106, z dnia 01 stycznia 1993r. k. 107-108, z dnia 31 lipca 1992r. k. 109-110), na podstawie zeznań świadków W. M. i A. G. oraz uzupełniających zeznań ubezpieczonego, Sąd Apelacyjny ustalił, iż:

- w okresie zatrudnienia od 06 listopada 1985r. do 03 lipca 1991r w Przedsiębiorstwie (...) W. w Oddziale Terenowym Przedsiębiorstwa nr (...) W., ubezpieczony korzystał z urlopu bezpłatnego od 03 lutego 1987r. do 31 sierpnia 1989r. i urlopu dodatkowego (po kontrakcie) od 01 września 1989r. do 11 listopada 1989r., przy czym w okresie od 03 lutego 1987r. do 31 sierpnia 1989r., na podstawie umowy o pracę z dnia 20 stycznia 1987r. zawartej z macierzystym zakładem, pracował za granicą na stanowisku monter; W okresie kontraktu zagranicznego ubezpieczony wykonywał prace monterskie tożsame, jak w macierzystym zakładzie w kraju, tj. polegające na remoncie - demontażu i montażu elementów urządzeń kominów elektrowni atomowej (zeznania ubezpieczonego – protokół rozprawy apelacyjnej). Za cały ten okres zakład pracy – (...) wystawiło ubezpieczonemu, w dniu 03 lipca 1991r., świadctwo pracy w warunkach szczególnych, potwierdzające iż stale i w pełnym wymiarze wykonywał prace przy montażu konstrukcji metalowych na wysokości na stanowisku monter urządzeń konstrukcji metalowych wymienione w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach wykaz A dział V poz. 5 i w wykazie załącznika nr 1 do zarządzenia nr 17 Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 12 sierpnia 1983r. w sprawie określenia stanowisk pracy w resorcie górnictwa i energetyki, na których wymienione są wykonywane prace w szczególnych warunkach - dział V poz. 2 pkt 4 (świadctwo k. 19 akt osobowych);

- w okresie zatrudnienia od 04 lipca 1991r. do 31 grudnia 1998r. w (...) spółka z o.o. w W. ubezpieczony przebywał na urloпах bezpłatnych w okresach: od 01 sierpnia 1992r. do 31 października 1993r., 10-31 stycznia 1994r., od 15 listopada 1995r. do 31 maja 1996r. , 01-30 czerwca 1996r. – tj. łącznie 1 rok 11 miesięcy 9 dni; W trakcie urlopow bezpłatnych pracował za granicą na podstawie umów o prace zawartych z jednostką kierującą (...) spółką z o.o. w G. tj. w okresach: od 03 sierpnia 1992r. do 19 maja 1993r., od 09 czerwca 1993r. do 31 sierpnia 1993r., od 07 grudnia 1995r. do 24 czerwca 1996r. - łącznie 1 rok 7 miesięcy 4 dni. Bezsporne jest, iż jednostka kierująca odprowadziła za ubezpieczonego należne składki w kraju; W trakcie kontraktów zagranicznych ubezpieczony pracował na budowach w B. i w L. wykonując stale i w pełnym wymiarze czasu prace monterskie przy montażu konstrukcji stalowych na wysokości na budowach obiektów w B. i w L. (montowanie metalowych: okien, fasad, balustrad, klatek schodowych). (...) spółka z o.o. w G. realizowała za granicą usługi budowlano-remontowe (zeznania świadków W. M., A. G., zeznania ubezpieczonego – protokół rozprawy apelacyjnej).

Wiarygodność materiału dowodowego stanowiącego podstawę powyższych ustaleń nie budzi wątpliwości sądu odwoławczego. Dokumenty zgromadzone w toku postępowania nie były kwestionowane przez strony w zakresie

ich zgodności z prawdą. Zeznania przesłuchanych w toku postępowania apelacyjnego świadków (przełożonych wnioskodawcy w spornych okresach na kontraktach), jak również zeznania uzupełniające skarżącego są rzeczowe, szczegółowe, uzupełniają się logicznie, a w konsekwencji są, w ocenie Sądu Apelacyjnego, miarodajne dla dokonania ustaleń w sprawie. Podkreślić również, iż Sąd II instancji w pełni akceptuje ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego odnoszące się do rzeczywistego charakteru zatrudnienia ubezpieczonego w kraju w spornych okresach, albowiem miały one pełne uzasadnienie w zgromadzonym i powołanym w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku materiale dowodowym.

W świetle tak uzupełnionego stanu faktycznego należało, w ocenie Sądu Apelacyjnego, przyjąć, iż rozstrzygnięcie Sądu I instancji odpowiadało prawu.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była kwestia spełnienia przez ubezpieczonego kumulatywnie przesłanek nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku w szczególności – przesłanki 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych. Poza sporem pozostawały pozostałe przesłanki nabycia przez wnioskodawcę prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym przewidziane przepisem 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS (tj. Dz.U. nr 153/2009r. poz. 1227 ze zm. – dalej: „ustawa emerytalna”) tj. osiągnięcie wieku emerytalnego (minimum 60 lat), posiadanie wymaganego okresu ubezpieczenia (na dzień 01 stycznia 1999r. minimum 25 lat), nie pozostawanie w stosunku pracy w dacie wydania decyzji przez pozwanego oraz złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa

Stosownie do przepisu art. 32 ust 4 w związku z art. 184 ust 1 ustawy emerytalnej, wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których pracownikowi przysługuje prawo do emerytury ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, przez które należy rozumieć przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach (..) (Dz.U. nr 8 poz. 43 ze zm. – dalej: „rozporządzenie”).

Pracami w warunkach szczególnych uprawniającymi do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym są wyłącznie prace na stanowiskach wymienionych w powołanym rozporządzeniu Rady Ministrów z 07 lutego 1983r. i załączniku do tego rozporządzenia (§ 1 ust 1 rozporządzenia). Cechą niezbędną dla uznania danego zatrudnienia za wykonywane w szczególnych warunkach w rozumieniu rozporządzenia, jest wykonywanie pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku - § 2 ust 1 rozporządzenia.

Niesporne było, iż ubezpieczony pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych od 01 stycznia 1982r. do 31 października 1985r. w Przedsiębiorstwie (...) s.a. w G. na stanowisku monter okrętowej instalacji i aparatury chłodniczej – praca na statkach – wymienionym w wykazie A dział III poz. 90 rozporządzenia tj. 3 lata 10 miesięcy (świadcstwo pracy w warunkach szczególnych k. 39 i karta przebiegu zatrudnienia k.41v - akt kapitału początkowego). Na etapie postępowania apelacyjnego pozwany nie kwestionował także, iż w okresach zatrudnienia w kraju (...) spółka z o.o. w W. ubezpieczony wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu prace w warunkach szczególnych. Przy czym, jego zdaniem, z pierwszego okresu zatrudnienia należy wyłączyć okres od 01 września 1989r. do 12 listopada 1989r., tj. okres pomiędzy zakończeniem kontraktu, a powrotem do pracy w kraju, a z drugiego okresu zatrudnienia (w spółce) należy wyłączyć okresy zasiłków chorobowych ubezpieczonego po dniu 14 listopada 1991r. Łącznie zatem niekwestionowany przez pozwanego staż pracy w warunkach szczególnych wynosi 14 lat 8 miesięcy 6 dni, co oznacza iż skarżącemu brakuje, zdaniem ZUS, 3 miesiące 24 dni dla nabycia uprawnień emerytalnych w świetle art. 184 ustawy emerytalnej.

Mając na uwadze charakter zatrudnienia ubezpieczonego ustalony w toku postępowania I instancyjnego oraz apelacyjnego nie budzi wątpliwości Sądu Apelacyjnego, iż ubezpieczony pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w (...), jak i w (...) spółka z o.o. w W.. Przy czym błędna była kwalifikacja stanowiska pracy ubezpieczonego odnośnie okresu zatrudnienia w (...), w tym także w okresie zatrudnienia za granicą (jak wynika z ustaleń Sądu Apelacyjnego pracował wówczas w tożsamym charakterze, co w kraju) oraz w okresie zatrudnienia w spółce (...) w W. –

w kraju. Jak wynika z niekwestionowanych ustaleń Sądu Okręgowego oba ww. zakłady zajmowały się wykonywaniem prac budowlano-remontowych w zakresie urządzeń ciepłowniczych. Podlegały one pod resort Ministra Górnictwa i Energetyki. Praca ubezpieczonego polegała na montażu, demontażu urządzeń ciepłowniczych „doprowadzanych” do kominów ciepłowniczych. W konsekwencji należało stanowisko pracy ubezpieczonego w ww. okresach kwalifikować jako pracę monterów urządzeń ciepłowniczych, która została wymieniona w wykazie A dział II „W energetyce” „prace przy wytwarzaniu, przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej oraz montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych” załącznika do rozporządzenia z 07 lutego 1983r., wymienionej także w zarządzeniu (...) nr 17 z 12 sierpnia 1983r. w sprawie określenia stanowisk pracy w resorcie górnictwa i energetyki, na których są wykonywane prace w warunkach szczególnych – A dział II poz. 1 pkt 33. Przypomnieć należy, iż wynikające z wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia, przyporządkowanie danego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji jako pracy w szczególnych warunkach. Wyodrębnienie poszczególnych prac ma charakter stanowiskowo-branżowy. Specyfika poszczególnych gałęzi przemysłu determinuje bowiem charakter świadczonych w nich prac i warunki, w jakich są one wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia. (por. wyrok z dnia 01 czerwca 2010r. II UK 21/10 Lex nr 619638, z dnia 03 czerwca 2008r. I UK 381/07 Lex nr 494112).

W okresach zatrudnienia za granicą na podstawie umów ze spółką (...) – firmą budowlano-remontową ubezpieczony pracował natomiast stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku wymienionym w wykazie A dział V „w Budownictwie i przemyśle materiałów budowlanych” poz. 5 „prace przy montażu konstrukcji metalowych na wysokości”. Zasadnym było zatem uwzględnienie również tych okresów (łącznie 1 rok 7 miesięcy 4 dni) do stażu pracy w warunkach szczególnych.

Wyłączenie ze stażu pracy w warunkach szczególnych przez pozwanego okresu od 01 września 1989r. do 12 listopada 1989r. było zasadne, bowiem w tym okresie skarżący nie wykonywał zatrudnienia w kraju ani za granicą – był na urlopie bezpłatnym. Natomiast nie było podstaw do wyłączenia ze stażu pracy w warunkach szczególnych okresów niewykonywania pracy, za które ubezpieczony otrzymał, po dniu 14 listopada 1991 r., wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Co prawda, przepis art. 32 ust. 1a ustawy emerytalnej obowiązuje od dnia 1 lipca 2004 r. i odnosi skutek również względem stanów prawnych i faktycznych istniejących przed dniem jego wejścia w życie. Jednakże jak wielokrotnie wyjaśniał Sąd Najwyższy (między innymi w wyroku z dnia 23 kwietnia 2010 r. II UK 313/09, OSNP 2011/19-20/260, por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2006 r., I UK 154/05, niepubl. oraz z dnia 13 lipca 2011 r., I UK 12/11, niepubl.), osiągnięcie do dnia 1 stycznia 1999 r. okresu pracy w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.) wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy, obowiązujących od dnia 1 lipca 2004 r.

Reasumując staż pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych z uwzględnieniem okresów zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) s.a. w G. i w (...) wynosi łącznie 9 lat 3 miesiące 17 dni (karta przebiegu zatrudnienia k. 171-v akt emerytalnych ZUS). Okres zatrudnienia w spółce (...) w W. wynosi 7 lat 5 miesięcy 28 dni, przy czym należy od niego odliczyć różnicę pomiędzy okresami urlopów bezpłatnych (1 rok 11 miesięcy 9 dni) i okresami pracy za granicą (1 rok 7 miesięcy 4 dni) – tj. 4 miesiące 5 dni. W konsekwencji do stażu pracy w warunkach szczególnych należy doliczyć ubezpieczonemu okres zatrudnienia w ww. spółce w wymiarze 7 lat 1 miesiąc 23 dni. Z powyższego wynika, iż na dzień 01 stycznia 1999r. ubezpieczony legitymował się niezbędnym stażem pracy w warunkach szczególnych (ponad 15 lat).

Zarzuty apelacji, mimo że we wskazanym zakresie były trafne, pozostały zatem bez wpływu na ocenę zaskarżonego wyroku. Rozstrzygnięcie Sądu I instancji odpowiadało prawu. W świetle dokonanych przez Sąd Apelacyjny dodatkowych ustaleń faktycznych, zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisu art. 184 ustawy emerytalnej i § 4 rozporządzenia z dnia 07 lutego 1983r. okazał się niezasadny.

Mając powyższe na względzie, Sąd Apelacyjny na mocy art. 385 kpc, oddalił apelację jako bezzasadną (pkt I)

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art.108 §1 kpc, art. 99 kpc w związku z art. 98 § 1 i 3 kpc zgodnie z zasada odpowiedzialności za wynik procesu. Wysokość kosztów zastępstwa procesowego ubezpieczonego Sąd Apelacyjny ustalił mając na uwadze jego niezbędny nakład pracy, charakter sprawy i wkład pracy pełnomocnika w przyczynienie się do wyjaśnienia sprawy i rozstrzygnięcia, stosując przy tym stawki określone w przepisach §11 ust.2 i §12 ust.2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. (Dz.U. Nr 163, poz.1349 ze zm.)